

Raamwerk interprofessioneel samenwerken onderwijs en jeugdhulp: thema's, knelpunten en succesfactoren

Invalshoek	Thema	Succesfactor	Knelpunt
Interprofessioneel handelen	Communicatie en kennisdeling	Informereren en communiceren	Onvoldoende informeren en communiceren
		Kennis delen	Onvoldoende kennis delen
	Onderlinge afhankelijkheid	Wil om samen te werken, respect, vertrouwen en relatie	Gebrek aan wil om samen te werken, respect, vertrouwen en relatie
		Expertise kennen, waarderen en verbinden	Onvoldoende de expertise kennen, waarderen en verbinden
	Collectief eigenaarschap van doelen	Gezamenlijke visie en missie uitdragen	Onvoldoende gezamenlijke visie en missie uitdragen
		Gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen	Onvoldoende gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen
		Gezamenlijk optrekken met ouders	Onvoldoende gezamenlijk optrekken met ouders
	Nieuw gecreëerde professionele activiteiten	Samen ontwerpen en het ontwerp uitvoeren	Onvoldoende samen ontwerpen en het ontwerp uitvoeren
		Interprofessioneel opleiden en professionaliseren	Onvoldoende interprofessioneel opleiden en professionaliseren
	Flexibiliteit	Rolgrenzen verkennen, gedeelde rol hebben, rol overnemen	Beperkt gedeelde rol hebben, beperkt de rol overnemen
	Reflectie op het proces	Reflecteren op de samenwerking	Onvoldoende reflecteren op de samenwerking
	Pedagogisch-didactisch handelen	Aanpak voor de leerling	Onderbouwd aanbod gebruiken
Toegepast en gevarieerd aanbod afgestemd op de behoeftes van de leerling gebruiken			Beperkt gebruiken van toegepast en gevarieerd aanbod afgestemd op de behoeftes van de leerling
Kennis van de leraar vergroten			Behoeftes van de leraar te vergroten
Organisatie binnen en (buiten) de klas		Individuele hulp toepassen	Te veel gericht zijn op het individu
		Hulp bieden in de klas of aan de groep	Beperkt hulp (kunnen) bieden in de klas of aan de groep.
Preventief werken		Signaleren en daarover rapporteren	Beperkt signaleren en daarover rapporteren
	Vroegtijdig en preventief aanpakken	Beperkt vroegtijdig en preventief aanpakken	
Monitoring in de klas	Monitoren van vooruitgang	-	
Organisatorische factoren	Facilitering	Tijd	Tijdgebrek
		Middelen	Gebrek aan middelen
		-	Te hoge werkdruk en lage prioriteit
	Structuur in organisatie en proces	Gestructureerd samenwerken	Gebrek aan gestructureerd samenwerken
		Structuren voor het delen	Gebrek aan structuren voor het delen
		Werken als een gemeenschap	Onvoldoende werken als een gemeenschap
	Leiderschap	Leiderschap	Ontoereikend leiderschap
Nabijheid en beschikbaarheid jeugdhulp	Nabijheid en beschikbaarheid jeugdhulp	Gebrek aan nabijheid of beschikbaarheid jeugdhulp	

Bronvermelding: Geveke, C., De Jong, N., Smit, M., Steenbeek, H. (2024). *Raamwerk interprofessioneel samenwerken onderwijs en jeugdhulp: thema's, knelpunten en succesfactoren*. Hanzehogeschool Groningen.

Raamwerk gebruiken als probleem-analyse-instrument

Stap 1: Lees de thema's met bijbehorende knelpunten en succesfactoren. Bekijk eventueel de voorbeelden hieronder (vanaf p. 4).

Stap 2: Arceer de succesfactoren /succesfactoren die je in je eigen praktijk herkent.

Stap 3: Geef een toelichting bij het knelpunt of de succesfactor. Denk hierbij aan 5 W-vragen en 1 Hoe-vraag:

- a. Waarom is dit een knelpunt/ succesfactor?
- b. Wie zijn er bij dit knelpunt/ deze succesfactor betrokken?
- c. Wat gebeurt er in een situatie wanneer dit knelpunt/ deze succesfactor speelt?
- d. Waar speelt dit knelpunt/ deze succesfactor zich af?
- e. Wanneer komt dit knelpunt/ deze succesfactor naar voren?
- f. Hoe verloopt een situatie wanneer dit knelpunt/ deze succesfactor plaatsvindt?

Meer weten over de invalshoeken, de thema's, de knelpunten en succesfactoren met betrekking tussen samenwerken tussen onderwijs en jeugdhulpverlening in het primair onderwijs? Raadpleeg: Geveke, C., De Jong, N., Smit, M., Steenbeek, H. (2024). *Leren van interprofessionele samenwerking rondom leerlingen met een onderwijszorgbehoefte in het primair onderwijs*. Hanzehogeschool Groningen. NRO-Onderwijsondersteuning

Interprofessioneel handelen

Thema	Succesfactor	Knelpunt	Toelichting: Waarom, wie, wat, waar, wanneer en hoe?
Communicatie en kennisdeling	Informereren en communiceren	Onvoldoende informeren en communiceren	
	Kennis delen	Onvoldoende kennis delen	
Onderlinge afhankelijkheid	Wil om samen te werken, respect, vertrouwen en relatie	Gebrek aan wil om samen te werken, respect, vertrouwen en relatie	
	Expertise kennen, waarderen en verbinden	Onvoldoende de expertise kennen, waarderen en verbinden	
Collectief eigenaarschap van doelen	Gezamenlijke visie en missie uitdragen	Onvoldoende gezamenlijke visie en missie uitdragen	
	Gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen	Onvoldoende gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen	
	Gezamenlijk optrekken met ouders	Onvoldoende gezamenlijk optrekken met ouders	
Nieuw gecreëerde professionele activiteiten	Samen ontwerpen en het ontwerp uitvoeren	Onvoldoende samen ontwerpen en het ontwerp uitvoeren	
	Interprofessioneel opleiden en professionaliseren	Onvoldoende interprofessioneel opleiden en professionaliseren	
Flexibiliteit	Rolgrenzen verkennen, gedeelde rol hebben, rol overnemen	Beperkt gedeelde rol hebben, beperkt de rol overnemen	
Reflectie op het proces	Reflecteren op de samenwerking	Onvoldoende reflecteren op de samenwerking	

Bronvermelding: Geveke, C., De Jong, N., Smit, M., Steenbeek, H. (2024). *Raamwerk interprofessioneel samenwerken onderwijs en jeugdhulp: thema's, knelpunten en succesfactoren*. Hanzehogeschool Groningen.

Pedagogisch-didactisch handelen

Thema	Succesfactor	Knelpunt	Toelichting: Waarom, wie, wat, waar, wanneer en hoe?
Aanpak voor de leerling	Onderbouwd aanbod gebruiken	-	
	Toegepast en gevarieerd aanbod afgestemd op de behoeftes van de leerling gebruiken	Beperkt gebruiken van toegepast en gevarieerd aanbod afgestemd op de behoeftes van de leerling	
	Kennis van de leraar vergroten	Behoeftes aan of noodzaak om de kennis van de leraar te vergroten	
Organisatie binnen en (buiten) de klas	Individuele hulp toepassen	Te veel gericht zijn op het individu	
	Hulp bieden in de klas of aan de groep	Beperkt hulp (kunnen) bieden in de klas of aan de groep.	
Preventief werken	Signaleren en daarover rapporteren	Beperkt signaleren en daarover rapporteren	
	Vroegtijdig en preventief aanpakken	Beperkt vroegtijdig en preventief aanpakken	
Monitoring in de klas	Monitoren van vooruitgang	-	

Organisatorische factoren

Thema	Succesfactor	Knelpunt	Toelichting: Waarom, wie, wat, waar, wanneer en hoe?
Facilitering	Tijd	Tijdgebrek	
	Middelen	Gebrek aan middelen	
	-	Te hoge werkdruk en lage prioriteit	
Structuur in organisatie en proces	Gestructureerd samenwerken	Gebrek aan gestructureerd samenwerken	
	Structuren voor het delen	Gebrek aan structuren voor het delen	
	Werken als een gemeenschap	Onvoldoende werken als een gemeenschap	
Leiderschap	Leiderschap	Ontoereikend leiderschap	
Nabijheid en beschikbaarheid jeugdhulp	Nabijheid en beschikbaarheid jeugdhulp	Gebrek aan nabijheid of beschikbaarheid jeugdhulp	

Bronvermelding: Geveke, C., De Jong, N., Smit, M., Steenbeek, H. (2024). *Raamwerk interprofessioneel samenwerken onderwijs en jeugdhulp: thema's, knelpunten en succesfactoren*. Hanzehogeschool Groningen.

Voorbeeldcitaten per thema¹

Interprofessioneel handelen

Thema	Voorbeeldcitaat
Communicatie en kennisdeling	<ul style="list-style-type: none"> - Het is een voorwaarde om hier geplaatst te worden en geplaatst te blijven, dat er open en transparant gecommuniceerd kan en mag worden met alle betrokken partijen. (A) - Wij kijken meer naar pedagogische van wat en kind nodig heeft op dit moment. Hoe kan ik zorgen dat dat gedrag niet te storend is? En de leraar die kijkt naar het didactische stuk en daar moet je elkaar in vinden en daar moet je ook kennis in uitwisselen. En ik denk dat zorgmedewerkers, ja, die leren ook heel veel over leerlijnen en nou ja, dat soort dingen, maar aan de andere kant leert een leraar ook. Ja, deze leerling heeft net even wat anders nodig dan de rest van de klas. Ja, dus je kunt van elkaar leren. Dat is mooi. (B) - Het is dat wij dat zeggen van zullen we anders wekelijks even bellen om te bespreken of er vorderingen zijn? En dan hoor je ook van ons wat wij hier zien. Ja, en dan mogen wij dan van jullie horen... wat jullie doen, zodat we dezelfde taal krijgen. (A)
Onderlinge afhankelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> - Leraren en jeugdhulpverleners hebben eigen expertises maar die moeten samen komen. Daar moet je voor openstaan. Een welkome omgeving voor de jeugdhulpverlener is een succesfactor; het gevoel van: 'ze zijn blij dat ik er ben'. (B) - Het is denk ik ook een stukje elkaar de ruimte geven en elkaar vertrouwen, maar het is wel continu interactie, want er gebeuren ook heel veel onverwachtse dingen. En dan moet je wel weer even snel afstemmen [...]. Ja, ik denk die flexibiliteit en niet alles in je eentje willen doen. Ja, dus je moet er ook voor open staan voor de inbreng van anderen." (A) - Wij brengen juist het interprofessioneel samenwerken in en benadrukken dit eigenlijk steeds als dat dat iets is wat normaal zou zijn. Dan denk ik dat we daarmee professionals opleiden die meer openstaan voor de expertise van andere instanties, waardoor de weerstand in de klas tegen de hulpverleners misschien iets minder zou kunnen zijn. Ik zeg: "minder zou kunnen zijn," want ik kan me nog steeds voorstellen dat er situaties zouden kunnen zijn waarin een jeugdhulpverlener wel met een advies komt waarvan jij denkt: "Heb je ooit wel eens voor de klas staan?" Want dat gebeurt in de praktijk. (D)
Collectief eigenaarschap van doelen	<ul style="list-style-type: none"> - We hebben een hele duidelijke visie beschreven. [...] Je moet heel goed weten vanuit welk punt je werkt en je moet heel helder en duidelijk zijn. En van daaruit moet je echt kunnen en durven loslaten. (A) - Dat zouden we toch wel graag willen, om ook bij de gesprekken met de ouders te zitten. Je staat samen in de klas... Dan geef je beide je inbreng ... Je ziet beide... Ja, je kijkt door een andere bril. Dus ja, ik denk dat het voor beide partijen gewoon prettig is om dat meer als een eenheid of dat samen te doen, zeg maar naar ouders toe.(B) - Een van de belangrijke dingen is dat je uiteindelijk gezamenlijke doelen gaat opstellen en niet vanuit je eigen professe bedenkt: "Ik wil graag dat het kind daar komt en hoe kan jij daar eventueel aan bijdragen?" Ik vraag me af of dat in de opleiding zit. (D) - "Ouders zitten soms klem tussen wat de ene organisatie en een andere organisatie zegt en dat allemaal in het belang van het kind. Dat werkt toch contraproductief en belemmerend." (A)

¹ Deze voorbeelden komen uit focusgroepgesprekken met:

A. Professionals van gespecialiseerd onderwijs (leerkrachten én jeugdhulpverleners)

B. Jeugdhulpverleners

C. Ontwikkelgroep (managers /coördinatoren uit de jeugdhulpverlening, onderwijs en opleiding)

D. Opleiding (docenten pabo & social work)

Bronvermelding: Geveke, C., De Jong, N., Smit, M., Steenbeek, H. (2024). *Raamwerk interprofessioneel samenwerken onderwijs en jeugdhulp: thema's, knelpunten en succesfactoren*. Hanzehogeschool Groningen.

<p>Nieuw gecreëerde professionele activiteiten</p>	<ul style="list-style-type: none"> - In de opleiding gaan ze een MDO voeren en ik merk wel dat ze [studenten] dan soms heel erg vanuit zichzelf redeneren, dus ik heb ze ook gezegd: “Als je nu zinnen formuleert, wat zou je dit kind gunnen? En ga daarover met anderen in gesprek. Hoe zien ouders dat? Hoe ziet een leerkracht dat? Hoe ziet de IB’er het? Hoe ziet de andere professional die aansluit vanuit de jeugdhulp dat?” Dat probeer ik dat er in ieder geval wel in te stoppen en dat je dan samen gaat kijken: wat zijn dan de middelen? Waar gaan we aan gaan werken en wie doet wat? Hoe geven we dat samen vorm, zodat het kind zich verder kan ontwikkelen? Ja, maar ik heb wel het idee dat ze [studenten] het soms wat lastig vinden. (D) - Wens voor mij is om dat [interprofessioneel werken] heel goed in de opleiding neer te zetten, omdat je toch vaak blijft hangen in: “Wat is mijn expertise, wat jouw expertise, hoe kunnen we dan gezamenlijk bijdragen aan het doel.” Meer naar: “Dat ik van jou leer, waardoor ik mijn handelen kan verbeteren.” Het oefenen daarmee: “Wat heb ik dan aan die informatie van de logopedist? Wat heb ik aan de WISC-uitslag en [...] de intelligentie die ik daaruit kan afleiden? Hoe kan ik dat nou vertalen? Hoe kun jij mij daarbij helpen?” (D)
<p>Flexibiliteit</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Af en toe neem ik het didactische meer over en ga jij achter een kind aan die wegrent. Maar het is vaak genoeg ook andersom. Dan is het maar net hoe het goed loopt of zo. En je stemt dat heel snel onderling met elkaar af. En dat hoeft niet eens door wat te zeggen, maar gewoon al door dat iemand gaat of zo. Dan denk je oh ja, dan pak jij die rol. (A)
<p>Reflectie op het proces</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ik heb het idee dat er in een informele setting... je gauw even kan spreken en je veel constructiever kunt reflecteren op dingen die gebeuren en wat er nodig zijn, dan wanneer dat je in een formele setting zit. Want dan is iedereen weer op zijn hoede en dan heb ik ook het idee dat iedereen meer in zijn rol gaat zitten en dat dan op dat moment die gelijkwaardigheid dan een beetje verdwijnt. (A) - “Dat [reflectie] doen we met alle gedragswetenschappers erbij. De leerkrachten en iedereen. Dat doen we om de zes weken en dan hebben we de regie met z'n allen over dit en daar reflecteren we ook op; op wat we eigenlijk doen en of het gesprek met de ouders goed is gegaan. [...] Zij [leerkrachten/ jeugdhulpverleners] werken de hele dag met de kinderen en jullie [gedragswetenschappers] op een afstand. Dus wil je kennis met elkaar delen [...]. Nou, dat doen we dus nu ook.” (A)

Pedagogisch-didactisch handelen

Thema	Voorbeeld
Aanpak voor de leerling	<ul style="list-style-type: none"> - Ik geloof in evidence based interventies [...], maar we proberen ook voldoende uit en we kijken of het werkt en dus het is meer practice based. [...] Als we alleen maar evidence based zijn, kunnen we de toko wel sluiten. (A) - Niet te veel en niet te kort implementeren van interventies. Dan gaat het niet goed. Verander één ding en niet een dag en dan volgende dag weer wat anders. En oh, het werkt niet, weer wat anders. We hebben heel veel kinderen met autisme, die hebben echt tijd nodig om veranderingen te verwerken en dan is het een kwestie van een lange adem. (B) - Ik denk dat we sterk inzetten op relatie [in de opleiding]. Studenten die positief contact maken met hun kinderen en ik zal uitleggen hoe je dat kunt versterken. Als het gaat over de beste interventies toepassen en kennis van de leerkracht, die combi, dan mogen we dat volgens mij nog wel iets steviger inzetten. Welke bronnen gebruik je nou eigenlijk? [...]. Ook het kennismaken met bestaande evidence informed interventies die je in de klas kunt inpassen. Dat, denk ik dat we te impliciet doen, dat het explicieter mag. (D)
Organisatie binnen en (buiten) de klas	<ul style="list-style-type: none"> - Dat is bijvoorbeeld ook bij dat meisje met het syndroom van Down. Dan vraagt de directrice bijvoorbeeld ook van joh, we willen graag dat, hè, dat die ondersteuning van de begeleider er komt, maar dat daar ook andere leerlingen bij komen helpen. Dus dat hè, nog liever nog dat die begeleidende jeugdhulpverlener tegen een klasgenootje, zegt van: "Jij helpt deze maand even met haar jas aan doen" [...] dat dat ze elkaar helpen, in plaats van dat iemand afhankelijk wordt. (B) - Soms is het ook zo dat zorgmedewerkers inderdaad soms ook wel gewoon in een groepje met leerlingen bezig zijn. En dat kan zijn dat daar een zorgleerling bij zit en een paar andere leerlingen. (B) - Het kan ook zijn dat er juist een leerling zegt van nou ik ben al een keertje blij als mijn jeugdhulpverleners niet eens naast me staan en ik kan ook [...] nu even naar de juf hoor. Dus ik heb ook al zoiets [...] hij [jeugdhulpverlener] moet op termijn op afstand, op termijn. We hebben dat ook wel hier, want we zien ook dat ouders mee gaan of iemand van jeugdhulpverlening tot helemaal in de klas wil. Nee, je moet zo veel mogelijk op afstand, want die leerling moet zich vanzelf veilig voelen. Niet omdat hij [de jeugdhulpverlener] zo aanwezig is. (A)
Preventief werken	<ul style="list-style-type: none"> - Een leerling kan heel erg een gevoel van veiligheid krijgen als zo'n begeleider naast hem zit of achter hem zit. [...] Ook al doe je dan nog bij wijze van spreken niks. Ja, maar ook met de veiligheid voor andere leerlingen. Als je het hebt over leerlingen met gedragsproblemen, als zij weten van oh die springt wel in als die uit de band springt. Geeft ook een gevoel van veiligheid. (B) - Wat kun je doen, ontwikkelen of bedenken zodat je eerder of preventief ook ingezet kan worden? Ja, maar je merkt toch al gauw dat op het moment dat die samenwerking dan eenmaal plaats vindt, dat je toch wel met een bepaalde druk te maken hebt. Terwijl ja, dat kun je natuurlijk nooit zeggen, maar als je eerder betrokken geraakt was geweest, had je misschien iets kunnen voorkomen, dus misschien ook met preventie. [...] Bijvoorbeeld bij [onderwijszorgvoorziening] is nu een leerling uit groep 8. Die is dus de laatste maanden toch uitgevallen. [...] Dan denk ik ja, is toch eigenlijk zonde, want dan is er dus nog een half jaar van die hele schoolcarrière dat hij op die school is geweest en dat kan hij dan nu toch niet afmaken. (B)
Monitoring in de klas	<ul style="list-style-type: none"> - Gewoon even doorlopen: Wat kom je tegen, wat werkte wel, wat werkte niet? En ik denk dat daarbij ook belangrijk is om te kijken naar alle vlakken van de ontwikkeling. Misschien heeft een kind niet zo goed kunnen rekenen vandaag of lukte dat niet, maar heeft hij wel leuk samengespeeld met een ander kind? Dat alles meegenomen wordt en niet alleen het schoolse. (B)

Organisatorische factoren

Thema	Voorbeeld
Facilitering	<ul style="list-style-type: none"> - Nog korte lijntjes met leerkrachten en hier en daar wat meer, ook daar gewoon echt tijd voor hebben. Want als ik dan nu even naar mijn maandag kijk, dan komt het echt wel weer op tijd aan. Als ik nu zes kinderen heb..., die heb ik een half uur tot 1.00 uur bij mij. Ik heb 8.00 uur in de week voorbereiding en alles wat daar nog verder bij komt kijken. Ja, dat red je niet nee. (B) - Tussen onderwijs en zorg zijn altijd knelpunten over hoe het in het onderwijs geregeld moet worden wat betreft zorg, financiering, wat de samenwerking tussen onderwijs en zorg organisatie ook beknelt. Bijvoorbeeld dat er een leerling in de klas zit die wat extra ondersteuning nodig heeft en het onderwijs zegt: "Wij hebben daar geen budget voor, want het is het gedrag van de leerling waar zorg op gezet moet worden," en de gemeente zegt: "Nee, het onderwijs moet degene zijn die de zorg betaalt voor de leerling," waardoor het stagneert en er uiteindelijk geen hulp is. (C)
Structuur in organisatie en proces	<ul style="list-style-type: none"> - Dat is in het begin heel onduidelijk geweest wie daar een vorm voor verantwoordelijkheid in heeft (...) als jij gewoon ergens zo blanco over de school binnenstapt als jeugdhulpverlener en daar dat allemaal moet op gaan zetten, ja, dan is dat best lastig. Wat heb je dan aan elkaar? Wie pakt wat op? (B)
Leiderschap	<ul style="list-style-type: none"> - Een directeur die zegt, iedereen die hier werkt zit in mijn team, dat is wezenlijk voor de ontwikkeling die je wil en dat je dan ook de donderdag in de zomervakantie, voordat je begint ook iedereen uitnodigt: hoe gaan we het doen, dit jaar en dat er team-dag is en dat je er dan ook allemaal bent. Ook de zorg. Daar moet je lol in hebben als management en daar moet je visie op hebben [...] dan kom je verder. (C)
Nabijheid en beschikbaarheid jeugdhulp	<ul style="list-style-type: none"> - Wij zitten meer in de collectivering van de zorg, en dan verdwijnt het, al die voorwaarden waaraan je moet voldoen met zorgplannen en dergelijke. Dan heb je samen een plan. Dan kijk je ook samen: "Wat vul ik in en wat is voor de leerkracht." Dan werkt het beter [...] in die zin werkt een collectieve aanpak beter [...] Maar als je met een individuele indicatie moet werken, dan zit je met die minuten, uren en wie doet wat [...] en je moet het dan ook allemaal verantwoorden. (C)

Dit raamwerk vloeit voort uit een overzichtartikel over interprofessioneel samenwerken tussen onderwijs en jeugdhulp:

Geveke, C., De Jong, N., Smit, M., Steenbeek, H. (2024). *Leren van interprofessionele samenwerking rondom leerlingen met een onderwijszorgbehoefte in het primair onderwijs*. Hanzehogeschool Groningen.

Het project is (mede) gefinancierd door het NRO. Dossiernr. 40.5.23942.004/15985

Bronvermelding: Geveke, C., De Jong, N., Smit, M., Steenbeek, H. (2024). *Raamwerk interprofessioneel samenwerken onderwijs en jeugdhulp: thema's, knelpunten en succesfactoren*. Hanzehogeschool Groningen.

Bronvermelding: Geveke, C., De Jong, N., Smit, M., Steenbeek, H. (2024). *Raamwerk interprofessioneel samenwerken onderwijs en jeugdhulp: thema's, knelpunten en succesfactoren*. Hanzehogeschool Groningen.